శాంత

"లీల"

శాంత కాలేజిలో F. A. చదువుచున్నది. చామనచాయైనా, బారెడుజడ, కనుముక్కుతీరు గలిగి, బాగానే యుండును. తనచదువేమో, తనేమోకాని, రెండో గొడవక్కరలేదు. ఎంతోబుద్ధిమంతురాలని వాడుక, ఏమయితేనేమి, ఆమె భర్త ఆమెనువదలి, వేరే వివాహంచేసుకొన్నాడు.

సుబ్బారావుగారు, శాంతతండ్రి, స్త్రీలకున్నతవిద్య కావాలనే వారిలో నొకరు. చిన్నప్పటినుండి శాంత చురుకుచూచి, యెంతో మురిసేవారు. తనకోరికలు నెరవేర్చే కూతురని, స్నేహితులతో తరుచంటూండేవారు. శాంతకు పన్నెండేండ్లు నిండినవి. ఒకరోజున కామేశ్వరమ్మ, శాంతతల్లి, "ఏమండీ, అమ్మాయికి పెళ్లి చెయ్యదలచుకో లేదాయేం?" అని సుబ్బారావుగారితో నన్నది. "అప్పుడే తొందరేమి?" "సరిసరి. ఇంకా తొందరేమంటారా! దానికి పన్నెండేళ్లునిండాయి. ఇంకా యెంతకాల మాపడం? పెద్దమనిషైతే యింకేమనునవుందా?" అని యెంతో ఖంగారుతోనన్నది. "రజస్వలైతే మాత్రమేం కొంపమునిగిందే? హాయిగా, B A. ప్యాసయి, తగినవరుణ్ణి పొందుతుంది." "చాల్లెండి. ఇలాటాలోచనలు మానండి. ఈ మాట వింటే, పెద్దవారు మీయమ్మ, యెంత బాధపడతారు! ఇంతకు, యిటువంటిది ధనవంతులు చేస్తేచెల్లుతాయిగాని, మనబోటి సామాన్యసంసారులకు సాగవు. నామాటవినండి" అని బ్రతిమాలుకున్నది. "సరే, చూదాములే" అన్నాడాయన. సుబ్బారావుగారు సంఘసంస్కారాభిలాషైనా, తనలాటివానికి సాగదనో, యింట్లో పోరుకు వెరచో పెండ్లయినా చదువుకు భంగములేకుండా యేర్పాటు చేద్దామనో సంబంధాలు వెదకడం మొదలెట్టారు. శాంత అప్పటికి ౪-వ ఫారం చదువుచున్నది. ఎదిగిన పిల్లనీ, తెలివైందనీ, బాగానే యుంటుందనీ, అయిదారు సంబంధములు వచ్చినవి గాని, సుబ్బారావుగారు వరకట్న మియ్యననేసరికన్ని తప్పిపోయినవి.

వెంకటరామయ్య గారు స్కూలులో మేష్టరు. అంతెక్కువ ధనవంతులు కాకున్నా అన్నవస్త్రాలకు లోపంలేదు. భార్య నరసమ్మగారు, కొంచెము గయ్యాళనీ, ఆమెమాట కెదురాడలేడనీ కొందరనేవారు. వారి కొక్కడే కొడుకు; B. A. చదువుచున్నాడు. ఒకరోజున రైలులో సుబ్బారావుగారికి, వెంకట్రామయ్యగారికి పరిచయమైనది. ప్రసంగవశాన్ని, పెళ్లిమాటలు వచ్చాయి. "మాకృష్ణునికి మీశాంతనియ్యండి." అన్నారు నవ్వుతూ వెంకట్రామయ్యగారు. "కట్నమియ్యలేనివాళ్ల పిల్ల మీకుపనికొస్తే అంతకన్నానా?" అన్నారు సుబ్బారావుగారు. "రత్నంలాంటి పిల్లనిస్తాం

డగా, కట్నమడగాలా? మేమలాటి వాళ్ల మనుకోకండి." "ఏమోనండి చూడగా, చూడగా, ఆడపిల్లని గనడం, అపరాధంలాగవుపడుతోంది. అయినా మాఅమ్మాయికి, F. A. వరకేనా చదువు చెప్పించాలనీ, అందుకిష్ట పడేవారికే యియ్యాలనీ యుంది." "సరి, దాని కేమిలేండి. మాకోడలు విద్యావతైతే మాక్కాదూ? మీవూరు పెళ్లికొచ్చినప్పుడు మీ అమ్మాయిని చూసింది; అప్పటి నుంచి, మాయింటిది, ఆపిల్ల తనకోడలైతే చాలంటోంది. మావాడుగూడా తల్లిమాట జవదాటడు. మళ్లీ మూఢంరాకుండా వారము రోజులలో ముహూర్తం స్థిరపరచి వ్రాయించండి." అని యెంతో సరదాతో వెంకట్రామయ్యగారన్నారు. "అలాగేలెండి" అని సుబ్బారావుగారన్నారు. ఇంటికి వెళ్లినతరువాత, కావలసిన వారితో నాలోచించి, మాఘశుద్ధ పంచమి నాడు ముహూర్తముపెట్టి వ్రాశారు.

పెళ్లి మొదటినాడే పేచీలారంభమయాయి. ఆపిల్ల కోడలైతేచా లనుకున్న యత్తగారు, యింటికి శని దేవతను తెచ్చామోయని రాగాలు తీసింది. వియ్యపురాలికేసిన విస్తరి చిన్నదయిందని, నాలికగీసిన వెండితాటాకు పల్చగానుందని, యిలాగే యేదో నాకబలి నాటికి, చిలికి చిలికి గాలివానైంది. "ఇంత దిక్కుమాలిన సంబంధ మనుకో లేదమ్మా; కట్నమియ్యమన్నా వెయ్యిన్నూట పదహార్లేనా ముట్ట జెప్పరా యనుకున్నాము. దరిద్రమంతా ఆపిల్ల మొహాన్నే వుంది. ఆపిల్ల మా యింట్లో అడుగుపెడితే మేంభరించలేమమ్మా; మాకొక్కగా నొక్క మగబిడ్డ; మాముచ్చట్లు తీరకుండానా; మావాడికి మళ్లీ పెళ్లిచేసి తీర్తాను." అని ఘంటాపథంగా చెప్పింది. సుబ్బారావుగారు తెల్లపోయారు. అన్నదేగాని, అంతపని చేస్తుందా అనుకుంది కామేశ్వరమ్మగారు. ఏనాళ్లకు శాంతనుతీసుకువెళ్లకుండా, కోపంతో పెళ్లివారు వెడలిపోయారు.

పెళ్లైన ఆర్నెల్లకి శాంత రజస్వలైంది. ఈలోపుగా నొకమారు శాంతను పంపమని అత్తవారు కబురంపేరు. 'వాళ్లపిల్ల వస్తే నానా అల్లరిచేసి పంపుతామ'ని వాళ్లన్నమాటలు వినుటచే, వాళ్లు తిన్నగా చూడరేమోననియు, చిన్నపిల్లవడంచేత శాంత భయపడునేమో యనియు నెంచి, పరీక్షలముందు చదువు పాడగును గాన, యిప్పుడు పంప వీలులేదని చెప్పి సుబ్బారావు గారు జవాబు చెప్పిరి. "వాళ్లు పిల్లని కాపురానికి పంపుదామని మొదటినుంచి అనుకోలేదు. కాకపోతే పెళ్లిలో అంతకజ్జా ఆడగలరూ? అసలు వాళ్లు పంపినా మా కాపిల్లక్కరలేదు. వాళ్లావిడను చదువుల సరస్వతిని జేస్తారు. వాళ్లూ, వాళ్ల చదువులు మాసిపోను. ఆడదాని కింత చదువెందుకమ్మా?" యని నరసమ్మగారు తొమ్మిదవ యట్టము పారాయణ జేసినది. శాంత పెద్దమనిషైనవెంటనే మరల పంపమని వెంకట్రామయ్యగారు వ్రాసినారు. "పెళ్లిలో జరగిన కలహానికి మాపిల్ల కొంచెము భయపడినది గాన, మాయింటికివచ్చి, కార్యము చేసుకుని

తీసుకుని వెళ్ళవచ్చును. కాని, మీకు మొదట చేసిన వాగ్దానప్రకారము, యికమూడేండ్లైనా ఆగితే బాగుండు"నని సుబ్బారావుగారు ప్రత్యుత్తరం వ్రాశారు. దానితో వారి కోపము పూర్తియయినది. కృష్ణమూర్తికి వేరొక సమ్మంధం (కన్యాశుల్కమిచ్చి) స్థిరపరచినారు. కాని, శాంత మనువర్తికొరకు ముందుత గాదా వచ్చునేమో యనియు, ఆమెకు అత్త వారింటికి వచ్చుటకిష్టము లేదని లోకము తలంపవలెననియు, నెంచి, 'ఈ పిల్లను తమయింటికి అంపదలంచుకో లేదు గాన, కోర్టువారా పిల్లను తమవశము జేయవలసినది'గ కోరుచు దావా తెచ్చి డిక్రీపొందిరి. ఇంతవరకు వచ్చిన తర్వాత శాంతను పంపుడుమనుట నిష్ప్రయోజనమని తలచి, సుబ్బారావుగారు మాట్లాడ కూరుకున్నారు. శాంత మనసులో నేమున్నదో గాని, యేమియు ననలేదు. శాంతకూడా మన కొడుకే ననుకుందామని కామేశ్వరమ్మగారు తృప్తిపడింది. మరి పదిహేను రోజులకు కృష్ణమూర్తికి పునర్వివాహం చేసారు. "అంత వ్యక్తిత్వం లేకుండా, ఆమూర్ఖురాలి చేతికీలుబొమ్మయిన వాడితో కాపరంజేసేకన్నా యిదే బాగుంది." అన్నారు సుబ్బారావు గారి స్నేహితులు.

శాంత, F. A. ఫస్టుక్లాసులో ప్యాసయింది. B. A (Honour) చదవడానికి చెన్నపట్నం వెళ్లింది. "నేనూ M. A., నాకోడలూ M. A. ఆ" అని వెంకట్రామయ్యగారు గొణిగారు.

కేసు తెచ్చినప్పుడు పేపర్లలో చేసిన ప్రకటనలతో తృప్తిలేక శాంత ప్రవర్తనలో దోషాలున్నాయని వెల్లడిచేదామని, వెంకట్రామయ్యగా రెన్నో ప్రయత్నాలు చేశారు. కాని, శాంత పవిత్రజీవిత మందుల కవకాశ మీయ లేదు. ఆనర్సుక్లాసు రెండేండ్లయింది. తరుచు ఫస్టుమార్కు శాంతదే. టీచర్లకు శాంతంటే యెంతో అభిమానం. కాలేజీలో తక్కిన ఆడపిల్లలంతా శాంతను 'పరమయోగి' నని వేళాకోళం జేసేవారు. ఎవరేమన్నా శాంతజవాబు చెప్పేదికాదు. అతిగా యెన్నడూ నవ్వేనా యెరుగదు. సరళ శాంత స్నేహితులలో నొకతె. బాలవితంతువు. అతి చురుకైనది. ఒకరోజున మాటలధోరణిని "శాంతా, అన్నిటిలోనూ అంతనిర్లిప్తతగా నుంటూం దేం? ప్రపంచసుఖాల మీదాశలేదు? నిన్నిట్లవమానపరచిన భర్తకు సిగ్గువచ్చేటట్టు, యింకోమతంలో జేరి మళ్లీ పెళ్లాడరాదూ? నీ కెవ్వరినీ ప్రేమించాలని లేదూ?" అన్నది సరళ. "సరళా నేను ప్రేమించ కేమి? సర్వలోకనాయకుడగు, సీతాపతిని మనసార ప్రేమించుచున్నాను. అంతకన్న అనురాగమున కర్హుడెవడు? నా ప్రియతముడు నా హృదయనివాసియై యుండగా, వేరొకనిగట్టుకొనుటకు మత మేల మార్చవలెను? మతం మార్చుకోమనిఎంత తొందరగ నన్నావు! మన మతంలోనున్న గొప్ప నీవేమైన నాలోచించితివా? ఒక్కటేవివాహ మనడంలో యెంత స్వార్థత్యాగం, ఆత్మ నిగ్రహం, పవిత్రత యుందో ఆలోచించు. ఏక వివాహ మొక్క

స్త్రీలకే మేలనంటావేమో, అందులోనే వుంది మనపూర్వులు మన కిచ్చిన గౌరవం. సహనము, స్వార్థత్యాగం, మొదలైన సుగుణాలన్నీ ఆడవాళ్లసొమ్మని యెంచే, యీ పవిత్రకార్య నిర్వహణభారం స్త్రీలయందుంచారు. భారత దేశంలో స్త్రీ లెంతో నీచంగా చూడబడతారని పరదేశవాసుల యభిప్రాయం. అది చాల పొరబాటు. మన దేశంలో స్త్రీల కున్న గౌరవం యింకెక్కడా లేదు. భార్యా, భర్త, సంబంధం అరగంటవ్యాజ్యాలతో పోయేది కాదనీ, జన్మజన్మాకీ నిలిచేదనీ, భర్త పుణ్యములలోనే కాని పాపములలో వంతులేదనీ యన్నది మన మతమేసుమీ. నాభర్త నన్నవమానించె నన్నమాట నాకు నచ్చలేదు. నేను భర్తృపరిత్యక్తనై, కొన్నివిధులు నెరవేర్పవలెనని ఈశ్వరేచ్ఛ గాబోలును. విధివిధాన మట్లుండ యితరుల నననేల? సరళా, మన మింగ్లీషు చదివి, B. A. ప్యాసవడం, ఉద్యోగాలు చేసి, ఊళ్లేలుట కనుకోకు. మనచదువు, మన దేశానికి, భాషకి, మతానికి, సేవ చెయ్యడానికే. కనుక దూరపుకొండలు నునుపని, పరమతాల కోసం, దేశాలకోసం, పరుగులిడక, నీవిద్య నీదేశం కోసం, మతంకోసం వినియోగించు." అని శాంత మొంతో యుద్రేకంతో జవాబుచెప్పింది. సరళ, శాంత చెపుతూన్నంతసేపూ ఆశ్చర్యంగా వింటూ కూర్చున్నది. "శాంత, గొప్ప 'లెక్చరర్' అయావే. మేష్టరుగారన్నట్టు గొప్పకవియయేలాగున్నావు; నీకింతాలోచ నుందని నేనెప్పుడూ అనుకోలేదు. మన చదువాఖరయాక, నిన్నే గురువుగా చూసుకుంటూ, నీవేదిచేసినా కుడిభుజంలా పని చెయ్యకపోతే వొట్టు." అని దృఢనిశ్చయంతో నన్నదిసరళ.

కృష్ణమూర్తి B. A. ప్యాసవగనే, తాలూకాకచేరీలో ముప్పదిరూపాయలకు గుమాస్తాగా జేరాడు. శాంత ఆనర్సు పరీక్ష ప్యాసయిన సంవత్సరమే, వెంకటరామయ్య గారు పక్షవాతంచే మరణించారు. నరసమ్మ గారి తీర్థయాత్రలకయితే నేమి పెండ్లికి కన్యాశుల్కమిచ్చుటకై చేసిన అప్పు పెరుగుటచేత నైతే నేమి రెండవభార్య, సత్యవతి సిసిమాకర్చులకైతేనేమి, యింట్లో సొమ్మంతా ఖర్చయినది. ఒక్కమేడాదికి వుద్యోగ మొక్కటే మిగిలినది. తల్లివ్రతాలకీ, తమషాకులకీ, డబ్బుచాలక రెండుచేతులా లంచాలుపట్టడం ప్రారంభించాడు. పైయధికారులకు తెలిస్తే లెఖ్ఖమిటనుకున్నాడు. ఒకరోజున దొరదగ్గరనుండు త్తరము వచ్చినది. విప్పిచూస్తే డిస్మిస్ చేశామనుంది. బ్రాహ్మణుల కుద్యోగాలు లేని కాలంలో దొరక్క, దొరక్క దొరకిన యుద్యోగమూడినది. ఆస్తి యిదివరకే ఆఖరైనది. ఆర్నెల్లతికష్టం మీద గడిచాయి. అప్పులవాండ్రు బాధింప మొదలిడిరి. తల్లికి, కొడుకుకు, ముందుగతి తోచలేదు. ఆమాయిక బాలిక నపనిందపాలుచేసిన పాప మీమూపు దాల్చినదనుకొన్నారు. కొంతసేపాలోచించుకొని కాకినాడ బయలుదేరారు.

శాంత, 'ఆనర్సు' ప్యాసవగానే, రెండు వందల రూపాయల 'లెక్చరర్' పనిస్తామ

న్నారు. కాని, శాంతయంగీకరించక, స్వగ్రామ
మైన కాకినాడకు వచ్చివేసింది. చదువుకుంటూ
న్నప్పటినుండే, శాంతవ్రాసే వ్యాసాలంతా
సరదాగా చదివేవారు. ఆమె చదువుమానిన
తరువాత పుస్తకాలు వ్రాయడం మొదలు
పెట్టింది. ప్రతిపుస్తకం అచ్చవడం ఆలస్యంగా,
అందరూ యెంతో సరదాతో కొనేవారు.
ఆమె భావాల కంతాఆశ్చర్యపోయేవారు. దీని
వల్ల చాలాధనం సమకూడింది. దానితో,
గాంధినగరంలో పెద్దస్థలం కొని, స్త్రీలకు
జాతీయవిద్యాలయ మేర్పరిచింది. సరళ కుడి
చెయిలా పనిచేసి, మాటనిలుపుకుంది. ఒక
రోజుసాయంత్రం, స్కూలుపనయినతరువాత,
శాంత, సరళ, ఆవరణలో నున్నతోటలో,
భగవంతునిసృష్టి విచిత్రానికానందిస్తూ కూర్చు
న్నారు. ఇంతలో, నొకస్త్రీయు, పురుషుడును,
అచటికి వచ్చిరి. శాంతకు చిన్నప్పటినుండి
సిగ్గెక్కువ. కొత్తవారితో వెంటనే మాటా
డేదిగాదు. హాస్టలులో అంతా 'లజ్జావతి'
యని నవ్వేవారు. సరళది చొరుచుకుపోయె
స్వభావముగాన, "ఎవరమ్మామీరూ? ఏంపని
మీదవచ్చారు?" అని అడిగింది. నరసమ్మ
గారు శాంతదగ్గరగావచ్చి, "అమ్మా, ఈ
శాంత నాకోడలు. రత్నంలాంటి పిల్లని గాజు
రాయని పారేశాము. మల్లిపువ్వుని మెడ
గ్రరతో నలగొట్టాలనుకున్నాము. నిష్కలం
కుల్ని పాపపుమాటలంటే యేమవుతుంది?
తల్లీ, శాంతా, మేము నీకుజేసిన అపకారా
నికి పరిమితిలేదు. మాస్థితంతా నీకు తెలిసే
యుండును. మేము నిన్నన్నమాటలకు నీపా
దాలమీదబడి క్షమించమంటే, మాపాపం
కొంచెమేనా తగ్గుతుందేమోనని, నేనూ, మా
వాడూవచ్చాము. ఇంతకుమూలం నేనమ్మా."
అని కన్నీళ్లతోనంది. కృష్ణమూర్తి కొంచెము
ముందుకువచ్చి, "శాంతా, నీకు నేనుచేసిన
అపకారం వర్ణించడానికి భాషలో పదాలు
లేవు. నీభర్తనవడం నిజంగా నాపుణ్యలేశమే
అభాగ్యుడికైశ్వర్యము దక్కుతుందా? నన్ను
మన్నించమనడానికికూడా నోరు రాకడంటే
నీవు క్షమాశీలవని ప్రసిద్ధి కనుక మన్నింతువే
మోనని యాశపడుచున్నాను. నిన్ను మరల
నాదగ్గరకువచ్చి కాపురం చెయ్యమంటానను
కోకు. ఈతుచ్ఛుడంతగౌరవానికితగడు. నీసే
వకునిగా నంగీకరింపుము. నీజాతీయాశ్రమమున
నాకేదేని గల్పించి, నన్ను కరుణింపుము."
అని పశ్చాత్తాపపూరితస్వనముతో నన్నాడు.
శాంత యీ ఆకస్మికసంఘటనమునకు నివ్వెగ
పడినది. కొంతసేపటికి క్రింది చూపులతో
"ఆర్యా, మీరంతదీనముగా బ్రతిమాలవలసిన
పనిలేదు. నాకీయున్నతవిద్య రావడానికీ,
ఆత్మనిగ్రహంకలగడానికీ, మీరు నన్ను
పేక్షించుటేకారణముగాన మీరు నాకుప
కారమే చేసితిరి. ముఖ్యమైనది, ఈ నా జన్మ
మంతా శ్రీరామపాదముల స్మరిస్తూ, దేశాప
కోపిన సేవచేస్తూ, భక్తియుతంగా కాలంగడుప
డానికవకాశ మిచ్చారు. మా యాశ్రమమున
సాయముచేయదలంచుట నన్ననుగ్రహించుట
గాభావించుచున్నాను. కాని, మాయాశ్రమ

మున బురుషులకు ప్రవేశము లేదు. ఐనను నాసర్వస్వము మీదియెగాన, ప్రస్తుతము నాదగ్గ రనున్న ౫ వేల రూపాయలను గ్రహించ గోరుచున్నాను." అని అత్తగారివైపు దిరిగి, "అమ్మా, మీరంత నొచ్చుకొనవలసిన యవసరం లేదు. నిజంగా యిదంతా మీమూలం గానే. నాకింతటి పవిత్రాదర్శాలు కలగడానికి మీరేకారణం. మీరు నా కుపకారం చేసినట్లే భావిస్తున్నాను." అని యెంతో వినయంగా నున్నది. కృష్ణమూర్తి, యేదో తెలియని భావమునకు లోనై, హఠాత్తుగా శాంత చేతులు తన బాష్పపూరితలోచనముల కద్దుకొని వెంటనే వదలి, "శాంతా, యీ నీచుడు నిన్ను తాకినందుకు మన్నించు. ఈ జన్మ కి దేయాఖరు నిన్ను స్పృశించడం. ఇట్టి సుగుణ మణి మెడను మంగళసూత్రమైన గట్టితిగదా యను ఆనందము పట్టలేకున్నాను. ఇక నిలువలేను." అని రివ్వున తోటదాటి, నిముషము లో నదృశ్యమయ్యెను. "అమ్మా, మమ్మల్ని రక్షించావు. నీవు నిజముగా దేవతామూర్తివి. ఇట్టి నీవు మాకులముద్ధరించు కోడలగుట మా పూర్వపుణ్యము." అని నరసమ్మగారు, శాంత చేతుల ముద్దిడుకొని, నెమ్మదిగా వెడలి పోయెను.

ఇంతసేపును సరళ వింతగా చూచుచుండెను. తరువాత, "శాంతా, ఆమెఅన్నట్టు నీవు దేవతామూర్తివే. వాళ్లు నీకు చేసిన అపకారాలు మరింత వన్నెదెచ్చాయి. వజ్రాన్నైనా సానబడితేనే దాని మెరుపని యిప్పుడు తెలిసింది. నీ నెచ్చెలినవడం నిజంగా నాకు బాగుపడుయోగ మున్నది గనుకనే." అని ప్రేమో, గౌరవమో, యేదో తెలియని భావంతో ఆమె చెయిపట్టుకొని లోనికి వెళ్లినది.

ఆశ

వడ్డాది సీతారామాంజనేయులుగారు, అష్టావధాని(కవితాసమితి)

ఆశ జ్వలియించు దీపప్రకాశ మట్లు
తెరవు మెఱయించి మనకు సంబరమునించుఁ;
జిమ్మచీఁకటి గాటమై క్రమ్ముకొలఁది
కంతకంతకు నదికాంతి నతిశయిల్లు.

ఆత్మకును స్వేచ్ఛ సంధింప యత్నమూను
జనుఁడు, హతవిధిచేత మాఱ్కొనఁగఁబడియు
నూర్చునిట్టూర్పులం దెల్ల నూర్జితంపుఁ
బ్రవిమలాశామనోజ్ఞసౌరభమె నించు.

మనుజుఁ, డాత్మసాక్షాత్కార మహిమఁ గోరి
ప్రవిమలాశామహాదేవి పాదపీఠి
నర్పణ మొనర్చు నిహసుఖవ్యాప్తినెల్లఁ
బ్రజ్వలితఘనసార నీరాజనముగ.

'The captivity.' 'మణిద్వీపము.